

Izhaja
1. in 16. vsakega mesca
in velja s poštnino vred
in v Mariboru z pošiljanjem
na dom
za celo leto . . . 2 fl.
" pol " . . . 1 fl.
" 1/4 " . . . — fl. 50 k.
Brez poštnine in
pošiljanja 1 fl. 80 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigaru Novaku na
velikem trgu za 8 k.

SLOVENSKI GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi se ne
prijemajo.

Oznanila se prijemljejo,
plača za vrstico je 10 k.
in za kolek 30 k.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Štv. 11.

V Mariboru 16. junija 1867.

Tečaj I.

Vabilo.

„Slovenski Gospodar“, ki tečas izhaja vsakih 14 dni, pride od 1. julija počenši po želji mnogih čitateljev vsak teden na svetlo. Prinašal bo v oni obliki kakor dozdej nauke o kmetijstvu, nove skušnje, ki delo polajšajo in korist povišajo, poprek se bo trudil, da bo slovenskemu kmetovavcu svetoval, kako si naj svoj težaven stan z umnim obdelovanjem vedno bolj in bolj popravi, da ne ostane za svojim nemškim sosedom, ki se tudi v šolah in iz knjig in časnikov uči, da napreduje. Če ne napredujemo z sosedom, vtegne naše gospodarstvo pešati, moramo kos za kosom prodati, iz kmeta postane želar, iz želarja viničar, in sosed se širi, slovenske kmetije pa se pomikajo vedno dalje nazaj, kakor se vidi na mejah in poleg mest.

Premoženje ni samo prijetno, ampak daje tudi veljavo, zato imamo Slovenci z delom in naukom tudi tu napredovati. Pa ne samo v kmetijstvu, ampak tudi trgovini in obrtniji moramo napredovati. Revne prišelce včasih zavidamo, če se v kratkem med nami obogatijo, tudi nam je tista pot odprta, pohlevnost naša izvira le iz nevednosti, učimo se, nauk in znanje nam daje srčnost za enaka podvzvetja! Al tudi za kmetovavca je treba vedeti, kde in po čem on svoje pridelke lahko sproda in kde si naj boljše orodje kupi. Marsikteri še kaj pridelajo, pa ne ve, kako bi te pridelke prodal, kupci pridejo, med njimi — svet je že tak — tudi taki, ki na lasten dobiček več gledajo, kakor na poštenost. Tem napakam nasproti bo že tržna cena „Slovenskega Gospodarja“ kaj vredna, in mimo tega še marsikter nasvet koristil.

Naj bolj zanemarjeno pa je pri nas Slovenceh društveno življenje. Velike reči se dosežejo, če se več moči skupaj spreže. Zato ne bomo za naprej smeli reči: meni je vse prav, naj delajo kakor hočejo, jaz se ne vtikam rad v te reči, nočem pri srenji, ne pri okrajnem zastopu, ne pri volitvah v deželni zbor itd. nič imeti opraviti. Tako prihodnjič slovenski gospodar ne bo smel več reči. Kdor plačuje, mora v ustavni državi tudi marati za to, kamor se denar obrača, in da se vedno več plačeval, mora se deležiti pri družtvih in da se more, se mu je treba učiti. V ta namen bo „Slovenski Gospodar“ razkladal tudi srenjske, okrajne, deželne in državne zadeve in narodne stvari, da se pogled slovenskega gospodarja širi in da bode v ustavni državi ustaven državljan t. j. ne samo plačeval ampak tudi račune stroškov pregledoval.

Medsobna podpora bo nam svetovala napraviti si pokladnic ali kmetijskih posojilnic in drugih koristnih naprav: vse duševne in telesne moči bomo morali napeti, da pridemo naprej. In na poti napredovanja moramo imeti voditelja in posrednika, ki nam kaže, kako in kaj. Taki voditelji so nam časniki in posebno gospodarjem tukaj okoli naj bo naš

„Slovenski Gospodar“. Poleg kupice vina naj se bere „Slov. Gospodar“ po nedeljah v vsaki količkaj ukaželjni slovenski hiši in ukaželjna naj bo vsaka. Vsaj „Slovenski Gospodar“ ne bode samo suhoparen školnik, ampak prinašal bode tudi dopise in zanimive novice iz vseh krajev in še včasih kako smešnico in vganjko. Tri goldinarje na leto premore skoro vsak gospodar in česar se nauči za gospodarstvo in svet, to mu povrne naročnino z obilnimi obrestmi.

Cena mu bode zatoraj za celo leto z poštnino vred, ali pošiljanjem na dom	3 fl. — kr.
za pol leta	1 „ 50 „
in za 1/4 leta	— „ 80 „
Brez pošiljanja na dom pa za celo leto	2 „ 50 „
za pol leta	1 „ 30 „
za 1/4 leta	— „ 62 „

Prosimo zatoraj vse častite naročnike, kateri so se na celo leto naročili naj nam blogovolijo še poslati za drugo polletje 50 kr. one pa, kateri so samo na 1/2 leta naročeni, naj še nam dalje zvesti ostanejo in za drugo polletje blagovolijo poslati 1 fl. 50 kr.

Postava o narodnosti

mora imeti za svoj cilj in konec: Medsobno zavarovanje, obstoj, in svoboden razvitek narodov, skratka ravnopravnost narodov. Kakor pri osebi postava omeji okrožje pravic in reče: to smeš ono ne smeš, ono je že pravica sosedova in bližnjega, tako mora tudi postava o narodnosti izreči, kaj kateri narod sme storiti, da ne žali pravic drugega naroda.

Poglejmo malo v zgodovino, kako se je proti temu načelu in pravilu grešilo do najnovejšega časa zoper narod slovenski, pogled bo kratek in bo jasnil izrečeno načelo. Stajersko n. p. je bilo nekdanj vse slovensko, Slovenci so segali celo do Donave in sred Bavarskega (Baiern). Mimo drugih slovenskih imen mest, trgov, vesi, gor, rek, potokov, oseb, ki so se v mnogem številu ohranila, so že imena Windisch-Garsten in Windisch-Matrei, prvo na Avstrijskem, drugo na Tirolskem živi in govoreči spominki in spominjajo, da so tam nekdanj Slovenci bivali, ravno tako kakor sedaj postavim Windisch-Büchel znamenjuje slovenske hribe, t. j. kraje, kder Slovenci bivajo. Slovincem dela mejo za zdaj na zahodu Soča (razun nekterih vesi unstran), v severu in vzhodu spodnja Zilska dolina, Belak, Celovec, Labod, Ernavš, Radgona in sv. Gothard. Od 7. do 11. stoletja pak so Slovenci še bivali po celem Štajerskem, Koroškem, Solnograškem v Avstrijskem pod Donavo, kakor Šafarik to dokazuje v svojih slovanskih starozitnostih II. 329 do 348, in so se na Ogerskem pred prihodom Madjarov prej ko ne neposredno dotikali Slovakov in Srbov. Kako so se tedaj ti in toliki Slovenci ponemčevali? Nekoliko po naključju, nekoliko po naklepu. Po naključju toliko, kolikor je nesrečni naval divjih Hunov in Avarov in drugih divjakov slovensko zemljo prebivavcev izpraznil in jo za tujo naselitev činil sposobno, po naklepu pak, ker so nemški vladarji nemški živelj bezozirno širili in povekševali tudi po obljudenih slovenskih krajih.

Učeni Nemeec Weiss, profesor na vseučilišču v Gradcu piše o ponemčevanju Slovencev blizu takole: „Ko so bili takrat divji Ogri (Madjari) l. 955 premagani, se je začela tudi naša (štirska) dežela prav marljivo obdelavati in nemčiti. Ne le posamezni so se selili proti vzhodu in jugu in si poiskali zapuščenca selišča, ampak cesar in duhovništvo sta naselilev dežele podpirala. Naselniki so dobili posebne pravice, kakor postavim dandanašnji v Beču taki, ki nove hrame stavijo. Po Aventinu se je v deželnem zboru v Tulnu sklenolo, naj se vsem onim svobodnim, ki se hočejo preseliti v vzhodno marko, odpustijo davki in vojaščina, plemenitaši in duhovščina pa si smeta v naselbinah v vzhodni marki staviti in ograditi gradove, kakor si hočeta. Crkva in država ste podpirale nemško naselitev naše dežele, nemški živelj je raste in zmagal in je postal vladar v severu naše (pred slovenske) dežele. Večina naseljencev so bili Bavarci, zato je v naši deželi „bairisch“ toliko kot nemško p. Bairisch-Graz (Gradec), Baierndorf itd. Že l. 970 nahajamo „marko“ (med Muro in Dravo), cesar Otto I. je razdelil nekoliko kamernih imanj vzhodne dežele poimence Dolni dvor, ki se nemški veli Niederhof, poleg tega 50 drugih kraljevskih pušč z lesom Zuzil in kar je bilo kraljevskega premoženja Ziubskega grada med Sulpo in Laznico, zraven tega še Lipnico.“ In spet na drugi strani piše: „Kralj (nemški) je svojim zvestim podaril podvrženo zemljo, da bi jo obdelali, in ti so si vzeli slušne (podložne) seboj, ali pa so si tamošnje zemljake kot slušne podvrgli. Je bila zemlja s časom ponemčena, se je granica dalje premaknola in napravila se je iz nove premagane zemlje nova marka.“ Tako piše Nemeec.

Slovenci so bili vsikdar varhi zapadnim narodom proti Obrom, Madjarom, Turkom, slabeli so po tem takem kot stražniki, Nemci pa so jih še nemčili, polagoma med nje vselivši nemške prebivavce s posebnimi pravicami (privilegij), jim naklonivši nemške glavarje in duhovnike, in konečno jih podvrgši za slušne (podložne kmete) marko za marko odjemaje.

Morda pa so bili Slovenci kedaj tako divji bezzakonski roparji, da jih sosedni Nemci niso mogli inče ukrotiti, kakor da so si grade med nje stavili in jih tako strahovali in je s tim pripravili sposobne za postavo in pravico in mirno delo ter so še morda le oni jihovemu divjemu roparskemu življenju konec storili?

Kaj še! Slovani so v 5. stoletju pred Kristom za časov Herodota in pred, takrat ko so še Germani (Nemci) brez stalnih selišč živino pasli in od ropa živeli, že orali in sejali in trs sadili in tržili od Baltičnega morja do Jadranskega in Črnega po srednji Evropi in so stali na oni stopni spoznanja pravice (postavnosti) in omike, kakor p. Germani v srednjem veku ob času križarskih vojsk in tudi takraj tatranskih gor na Ogerskem in Korotanskem so bili v društvenem življenju tako razviti, da so poznej Ogri, ko so te kraje posedli njihove županije in srenjske naprave za tak imenitne spoznali, da so je sami prejeli in še jim zdaj valjajo kot naj bolj izvrstne v Avstrijskem. Ravno tako so se poljedelstva in vino in živino-reje kakor v prejšnjih časih Nemci tako poznej Ogri učili od Slovanov, kar priča ogerski jezik, ki ima za te reči besede vzete iz slovanščine. Bili so po tem takem Slovani poprek in tako tudi Slovenci od nekđaj delavci a ne roparji. Če so se v njihovih deželah gradovi stavili, so se stavili, da bi se leži pod tujo oblast spravili in v nji obdržali, da bi se tako nemška država širila, ne pak, ker bi se bilo bati njihovega ropanja. Le nevedneži in krivični zgodovinarji imenuju tedaj Vende, Windische, t. j. Slovence v eni vrsti poleg divjih in roparskih Obrov in pesjakov in v tem smislu naj se tudi prevodijo nektere zgodovinske knjige in pa tudi deska piramidna nad Mariborom. Čim bolj se bodo Slovenci učili zgodovine, bolj bodo take krivice, ki so se ob svojem času s premislikom na nje valile, od sebe odvrčali. Slovenci so bili delavci, pridni delavci in so imeli slabe državne vezi, sicer pak vredjene, dobro vredjene rodbinske in srenjske zadeve. Vse te posebnosti in prednosti so se Slovincem odvzele, ko so prišli pod tuje gospodstvo, da pa so bile nekaj vredne, je jasno iz rečenega.

Iz tega pa je tudi jasno, da je vsa ta tuja izomika, ki se pri nemčenju hvali, da bi bilo krivično nemčenje bolj sladko, čisto puhla, kajti to, kar se je Slovincem in Slovanom vzelo, se je indi sprejelo in Slovani odkar se zavedajo, si je zopet prisvojujejo; poprek oni ki dosti o omiki bledejo, tega, kar v nemškem narodu prehvalijo, še večidel ne poznajo, kajti Herder in drugi nemški veleumi omiko tako učijo

kakor jo tudi mi želimo na podlagi pravice in ravnopravnosti, ne pak nemčevanje.

Zato pa od zdaj naj bo vse razžaljenje narodov v naši mnogojezični Avstrijski državi pozabljeno in bodimo si vsi enakopravni brati, pogodimo se o ravnopravnosti, imejmo se radi drug drugega in zagotovimo si medsobno svobodo, ne kratimo drug drugemu pravice in da bo pravica jasna, izrečimo si za se in za prihodnje državnike pogoje z napisano postavo o narodnosti.

Gospodarske stvari.

Trsoznanstvo.

(Dalje.)

Št. 3. Lindavec beli, weisser Lindauer, Eugenia crassiuscula, tudi Weidletraube imenovan, doma na Bodenskem jezeru.

Trs ima malo, tenko, globoko zarezano, plano listje, dolgo, rahlo, vejasto grozdje s neenakimi jagodami, in tenkim, prav dolgim reeljem. Jagode so okroglaste, žoltozelene, belonaduhane, velikobrazgotinaste, in mešički s debelo žilavo kožico, so kislasti in pozno zore.

Št. 4. Klareta bela, na Francoskem; Mema Clarrette blanche, lat. Eugenia membranacea Listje je veliko, tenko, oblapno, capni konci dolgozobčasti; grozdje s kratkim, debelim reeljem ni enakih jagod, je dolgo, rahlo, vejasto; jagode žoltozelene, pikčaste, velikobrazgotinaste, tenko mešičkate; jagodni reeljček kratek, debel. Žlo pozno zori.

2. razred: listje s 3. capami, žile ščetinaste ali volnate.

Št. 5. Burgundec beli, weisser Burgunder, Grosblanc v Šampanji na Franc., tudi plant gentil ali lat. sapiduasias burgundica imenovan. Trs s rdečerjavimi, večkrat črnopikastimi rozgami ima bolj 3, kakor 5 capno listje, katero je žoltozeleno, ravno, in kratkošpičasto nazobčano. Listje in grozdje je podobno klešecu in belemu klevnarju, ktera se pozdneje vvrstita. Veruge spodnje nekaj razširjene, petelja pa poševno štirvoglost, široko odprta, do spodnjih žil, črez ktere ne sega listna ploha, kar ga posebno od belega klevnarja loči, kakor tud neke kožne gube na spodnjih žilah 4. Grozd je srednje velik ali mali, gost, vejast; reelj kratek. Vrednost. Skoraj v vsaki legi in zemlji, in pri vsaki reji, posebno na glavice rezan čvrsto raste in je zelo rodovit bolj od belega klevnarja, se priporoča posebno v srednje vinograde namest žoltega klešeca, ker le v dolgotrpeči mokroti gnije.

Št. 6. Burgundec rani beli, früher weisser Burgunder grand blanc, se loči od prejšnega po menj narezanem, skoraj celem listju in veruga je nad petljo ozka, potem suličasto odprta.

Grozd je zelo kratkoreceljnast, gost kakor pri klešecu, in da tudi tako vino, vender tudi ravno tako rad gnije kakor ta v mokri jeseni ali v mastni zemlji. Je prav rodoviten rano zori, zato se priporoča za slabo suho zemljo, kder beli klevnar, in rdeči traminec ne zorita in rodita.

(Dalje prihodnjič.)

Kteri je izvrsten vinograd?

(Konec.)

3. Zato si zapomni: da marljivo brž po trgatvi daš stareje trte pogrobati, in v pomanjkljivosti zadostnih mladik ali rozeg s sajenkami ali vlačencami prazne prostore napolniš. Ne veruj, da je tako grobanje prezgodaj in še les ne dozorjen. Ni res. Kar je lesa dozorelega, se že vidi in pozna o trgatvi; da še listje ni odpadlo nič ne de. Slana, mraz ti nikoli ne bo trt zoril, le sok po mladikah stisne, da ne kroži, in pa listje popari, drugega pa nič ne stori: kar je zrelo, je že zrelo o trgatvi, pred zrelo to trt se pa tako grozdje ne trga, ker še ne bi zadosti bilo dozorjeno. — Le na to je pri grobanju najbolj paziti, da je trta, les zdrav, neranjen. In kedar je skozi leto toča mladike le nekoliko natolkla, ne daj grobati, raji pa s sajenkami zasajuj.

4. Treba skrbeti, da mejice niso tako silovito široke. Po nekterih bi se lahko z vozom peljal! Ako hočeš vinograd imeti, ti ni treba klancev — širokih mejic; ali pa neredi brajde na obeh straneh. Ne rekaj: Na sepih in mejicah se največ grozdja natrguje? Je sicer nekoliko resnice na tem, ker po mejicah in sepih trta več svetlobe vživa in korenine ložej v boljšo zemljo zunaj vinograda spušča in rasprostira.